

St. Croix i fortid og nutid

Af projektleder, lektor, ph.d. Bo Ejstrud, Center for Maritime og Regionale Studier, Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse, Syddansk Universitet

Landbaseret (US Virgin Islands)

Deltagere i projektet: Maibritt Bager, Bo Ejstrud, Janne J. Liburd, Niels Christian Nielsen, Morten Karnøe Søndergaard.

Baggrund og formål

Den tidligere danske tropekoloni St. Croix i det Caribiske Hav har haft en omtumlet og varieret historie, siden Columbus opdagede øen i 1493. Projektet *St. Croix i fortid og nutid* har haft til formål at belyse aspekter af begrebet bæredygtighed ud fra en tværdisciplinær tilgang til øen, dens brug og dens historie. Deltagerne har en uddannelsesmæssig baggrund i antropologi, arkæologi, geografi og historie, og projektet indeholdt tre forskellige delprojekter, der var indbyrdes forbundne. Janne Liburd havde et projekt om turismen, som er afgørende for øens moderne økonomi. Denne turisme er igen dybt afhængig af øens kultur- og naturhistorie, som derfor udgør stærke og væsentlige ressourcer for øen i dag. Bo Ejstrud og Niels Christian Nielsens delprojekt har arbejdet med

Ruinerne af sukkermøller, sukkerrfabrikker og slavehytter står overalt på St. Croix som synlige rester af øens fortid som slavekoloni. Foto: Niels Chr. Nielsen



øens landskabsudvikling og kulturmiljø, mens delprojektet af Maibritt Bager og Morten Karnøe Søndergaard har set på den tilsvarende udvikling af det marine miljø. Begge disse projekter har fokuseret på samspillet mellem kultur og natur på St. Croix over et langt tidsperspektiv - fra den danske overtagelse af øen til i dag.

Deltagelse på Galathea 3-ekspeditionen og forskningsmæssig status

Projektet deltog som landbaseret projekt på togben 16 med fast base på St. Croix gennem 2½ uge. Formålet med opholdet var dels at indsamle primært kildemateriale gennem lokale informanter, arkiver og historiske levn i landskabet, dels at knytte direkte kontakter til forskere på St. Croix, som i sagens natur lå inde med en stor viden om aspekter af de emner, vi har beskæftiget os med.

Delprojektet om turisme fokuserede på bæredygtighed i forbindelse med udviklingen af faciliteter og forvaltning af det 410 ha store nationalparkområde ved Salt River Bay, hvor Columbus lagde til, da han navngav øen Santa Cruz på sin anden rejse i 1493. Dette projekt bygger videre på tidligere udført feltarbejde på øen (1995-1998 og 2000) og har gennem antropologisk feltarbejde og interviews fokuseret på problemerne omkring repræsentation af kolonial kulturarv og på konstruktionen af steder og identiteter i forbindelse med nationalparkområdet ved Salt River Bay. Væsentlige problemstillinger har været at afdække parkområdet som en scene for modstridende interesser, der er affødt af historiske såvel som nutidige sociale og politiske grupperinger, og at udvikle et begrebsligt apparat for at erkende og afhjælpe sådanne konflikter.

Delprojektet om landskabshistorie og kulturmiljø tog udgangspunkt i, at landskabets udvikling er registreret med stor detaljerighed i en serie af kort, der er produceret af de danske - og senere amerikanske - myndigheder siden 1750. Med dette udgangspunkt og suppleret med de detaljerede skattemister, der regelmæssigt blev lavet for hver enkelt plantage på øen, har det været muligt at rekonstruere landskabets udvikling gennem de seneste 250 år. Kortene er analyseret ved hjælp af Geografiske Informationssystemer (GIS), som giver mulighed for umiddelbart og præcist at korrelere data på tværs af tid, således at man får et sammenligneligt grundlag for at afdække plantageøkonomiens udvikling og senere afvikling, på St. Croix. Feltarbejdet havde til formål at korrelere oplysningerne på de gamle kort med de levn efter plantagedriften, der stadig ligger i landskabet på St. Croix. Et andet væsentligt mål var at se nærmere på enkelte plantager og dermed prøve at forstå det fysiske og sociale rum, som sukkerproduktionen er foregået i. Med mølleanlæg, sukkerfabrikker og slavelandsbyer er plantagerne komplicerede industrielle komplekser, der stadig ligger godt bevaret og derfor giver os mulighed for at komme tættere på livet på plantagerne. Med brugen af moderne in-



formationsteknologi får vi mulighed for at håndtere kort og andre rumlige oplysninger på en måde, så vi ikke bare kan se, hvad der er sket, men også får en række avancerede redskaber til at forstå, hvordan og hvorfor udviklingen på St. Croix er sket, som den er, igennem de seneste 250 år. Et vigtigt grundlag er de omfattende kildesamlinger, som ligger i de danske arkiver, og som via databaser kan integreres med kortoplysninger og resultater fra felten.

Et ikke mindre væsentligt kildemateriale ligger i arkiver i både USA og Danmark omkring udviklingen af det marine miljø på St. Croix. Korallrevene omkring St. Croix hører til de største i Caribien, og de danner økosystemer, der er følsomme overfor menneskelig påvirkning. Det er dog væsentligt ikke blot at se på denne menneskelige påvirkning i nyeste tid, hvorfra biologer som regel har deres data, men at anlægge et langt tidsperspektiv på påvirkningen, især fordi man gerne vil kunne tale om bevaring af 'oprindelige' økosystemer i forvaltningen. Men et begreb om 'oprindelighed' giver ikke mening, før vi kan se tilbage i tid, i det mindste til starten af kolonitiden. Her kan danske arkiver spille en afgørende rolle i forståelsen af udviklingen af tropiske marine økosystemer, og meget tyder på et stærkt fiskeritryk lige fra starten af den danske periode.

Perspektiver

Det blev mere og mere indlysende igennem såvel forarbejdet i Danmark som feltarbejdet på St. Croix, hvor tæt forbundne

De detaljerede kort fra den danske kolonitid giver os et enestående indblik i St. Croix' landskabsudvikling. Her ses et udsnit af et kort fra 1750, hvor de enkelte plantager med ejernavne, marker og afgrødetyper er målt præcist op. (Søkortarkivet)

de tre delemner under projektet er. Korallrevene findes indtegnet på de gamle kort, og selv om man må tage forbehold for præcisionen, kan man alligevel spore en reduktion i revenes udvikling siden 1750. Tilsvarende vil arealanvendelsen på land påvirke korallrevene, fordi opdyrkningen af øen betyder øget udvaskning af sedimenter i havet, der dækker korallerne. De mange kort for arealanvendelsen igennem 250 år på St. Croix har derfor kunnet bruges til at beregne udvaskning til havbunden og dermed den direkte indflydelse på korallrevene ved koloniseringen. Yderligere viste de mange levn af plantagebygninger sig for en stor del at være bygget af koraller, der har været indsamlet i havet. Dette har udgjort en vigtig faktor i revenes udvikling, idet foreløbige beregninger viser, at der er tale om meget store mængder koral, der er blevet høstet. Med øens nuværende økonomiske afhængighed af turisme må en moderne forvaltning konstant pege tilbage på og forholde sig til de historiske levn i landskabet og ikke alene udvikle en forståelse og viden om dem, der kan bruges i turistsammenhæng, men også udvikle konkrete redskaber til at håndtere dem forvaltningsmæssigt. Tilsvarende er havet med de omfattende koralrev en betydelig turistmæssig attraktion, som det er væsentligt at forvalte bæredygtigt – både af hensyn til bevarelsen af værdifulde naturressourcer og i forhold til udfoldelsesmulighederne for den nuværende befolkning.

Projektet har afdækket en lang række perspektiver omkring historien på og omkring denne tidligere danske koloni i Caribien, og resultaterne vil blive offentliggjort i en serie artikler, der af hensyn til vore mange gode samarbejdspartnere på St. Croix nødvendigvis må publiceres internationalt og på engelsk.